

चक्रयोध्य (चक्र + योध्य) m. N. pr. eines Fürsten WASSILJEV 54.

चक्रावर्त (चक्र + आवर्त) m. Kreisbewegung H. 1319.

चक्राह् (चक्र + आह्) 1) m. a) = चक्रवाक *Anas Casarca* Gm.: चक्राह्संज्ञित *ČIKŠI* 36. *JĀŃ.* 1, 173. *Supr.* 1, 22, 14. *KATH.* 14, 62. *Bhāg.* P. 3, 10, 23. 4, 9, 64. — b) = चक्रमर्द *Cassia Tora* Lin. *RĪĀN.* im *ČKDr.* — 2) f. *आ Cocculus tomentosus* Wall. (vgl. चक्राङ्गा) *Buġ.* *APR.* im *ČKDr.* u. मुद्रना.

चक्राह्य (चक्र + आह्य) m. = चक्राह् *Anas Casarca* Gm. *VARĪH.* *Bh.* S. 87, 1.

चक्रि (von 1. कर्) P. 3, 2, 171, *Vart.* 3. *Vop.* 26, 153. 1) adj. *machend; wirkend, wirksam*: चक्रि (सोमं) विश्वानि चक्रये (इन्द्राय) *RV.* 1, 9, 2. 3, 16, 4. चक्रिरपः 7, 20, 1. मूला कर्माणि 9, 88, 4. 77, 5. — 2) m. N. pr. eines Mannes (चक्रिन्?) *PRATYABH.* in *Verz.* d. B. H. 59. — Vgl. उह्यक्रि.

चक्रिक (von चक्र) 1) m. *Discusträger* *VJUTP.* 93. — 2) f. *आ a) Trupp, Schaar*: भृत् *RĪĀA-TAR.* 4, 376. 8, 779. — b) *Ränke* (vgl. चक्र 14.) *RĪĀA-TAR.* 5, 279. 295. 297. 388. An der ersten Stelle ist auch *Bed. a.* zulässig.

चक्रिन् (wie eben) 1) adj. *Räder habend*: पान *AK.* 2, 8, 2, 19. — 2) adj. subst. *einen Discus führend*, *Beiw. und Bein.* *Kṛṣṇa's TRIK.* 3, 3, 238. *H. an.* 2, 263. *Med.* n. 62. *Viçva* im *ČKDr.* *Bhāg.* 11, 17. *Buġ.* P. 1, 9, 4. *RĪĀA-TAR.* 1, 262. *Čiva's MBu.* 13, 745. — 3) adj. *im Wagen fahrend*: चक्रिणो दशमीस्थस्य रेगिणो भारिणः स्त्रियः । स्नातकस्य च राशश्च पन्था देवो वरस्य च ॥ *M.* 2, 138. *JĀŃ.* 1, 117; vgl. *MBu.* 13, 7570, wo st. dessen चक्रधरस्य gelesen wird. — 4) m. *Töpfer* *TRIK.* *H. an.* *Med.* *Viçva* im *ČKDr.* — 5) m. *Oelmüller* *ČABDAR.* im *ČKDr.* *JĀŃ.* 1, 141; vgl. चक्रवत्. — 6) m. *Weltherrscher*, = चक्रवर्तिन् *H.* 948. *H. an.*; vgl. अर्धचक्रिन्. — 7) m. = *जालिकभिद्* *Med.*, welches wir durch eine Art *Betrüger (a tumbler, one who exhibits tricks with a discus or wheel* *WILS.*) wiedergeben würden; *ČKDr.* substituirt aber dafür (viell. nach *Viçva*) *ग्रामजालिक*, welches wohl nur *Gouverneur einer Provinz* bedeuten kann. *TRIK.* liest *ग्रामयाजिन्* *der für ein ganzes Dorf opfert*. — 8) m. = *सूचक* *Med.* *Viçva* im *ČKDr.* *WILS.* übersetzt das vieldeutige (vgl. u. 11.) Wort durch *an informer*. — 9) m. *Esel* *RĪĀN.* im *ČKDr.*; vgl. चक्रीवत्. — 10) = चक्रवाक *Anas Casarca* *H. an.* *Med.* *Viçva* im *ČKDr.* — 11) m. *Krāhe* *RĪĀN.* im *ČKDr.* Diese *Bed.* hat auch *सूचक* (vgl. u. 8). — 12) m. *Schlange* *AK.* 1, 2, 2, 7. *TRIK.* *H.* 1304. *H. an.* *Med.* *Hār.* 15. *Viçva* im *ČKDr.* — 13) m. = चक्रमर्द *Cassia Tora* Lin. — 14) m. = *तिनिश* *Dalbergia ougeinensis* *Rozb.* — 15) m. = *व्यालनख* *ein best. Parfum* *RĪĀN.* im *ČKDr.* — Vgl. सचक्रिन्.

चक्रिय (wie eben) adj. *im Wagen fahrend, auf Reisen befindlich*: यो ऽनुङ्गो विमुक्तस्तच्छालासदो प्रजानां इपे यो युक्तस्तच्चक्रियाणाम् *AIT. Bn.* 1, 4. Nach *Sā.*: चक्रि + या.

चक्रीकर (चक्र + कर्) *in eine runde Form bringen, spannen* (den Bogen): चक्रोक्तचारुपाय *KUMĀRAS.* 3, 70.

चक्रीवत् (von चक्री; s. u. चक्र) P. 3, 2, 12. 1) adj. *mit Rädern versehen*: सदेहविधानानि चक्रीवत् भवति *KĪTJ.* *Ču.* 24, 3, 30. 5, 26. *Āçv.* *Ču.* 12, 6. पथिकृते ऽत्तरेण विहारे चक्रीवत् वृत्ते *ČĀŃK.* *Ču.* 3, 4, 2. 13, 29, 7. *LĪTJ.* 10, 5, 12. Davon nom. abstr. चक्रीवत्ता f. *LĪTJ.* 10, 13, 9. — 2) m. a) *Esel* *AK.* 2, 9, 78. *H.* 1256. — b) N. pr. eines Königs P. 8, 2, 12. *Sch.*

H. Theil.

चक्रु (von 1. कर्) nom. ag. *Thuer, Bewirker* *Uṇ.* 1, 22.

चक्रेश्वर (चक्र + ईश्वर) 1) m. *der Herr des Discus*, *Bein.* *Vishṇu's RĪĀA-TAR.* 4, 276. — 2) f. *ई N. pr. einer Vidjādevī* *H.* 239. vollbringt die Befehle des 1sten *Arhant's* 44.

चत्, चैष्टे (चते s. u. वि) *DuġTUP.* 24, 7. चैत्से *ved.* 2. sg., चतते 3. p.; चैत्तीत 3. sg. pot.; अचष्ट, चतत *ved.* 3. sg., (आ) अचतेताम् 2. du. (*MBu.* 5, 3337), अचतत 3. pl.; चैत्ताण, चतमाण (*DAÇAK.*); perf. चचते. Ausser den Präsensformen und dem Perfectum (vgl. indessen weiter unten) soll nichts vorhanden sein nach P. 2, 4, 54. 55. *Vop.* 9, 36. fgg. — *ved.* und ep. auch act.: (आ) चतत (2. du. imperat.) *MBu.* 13, 1986. (आ) अचतम् 3, 604. 9, 1626. (आ) अचतम् 8, 3384. अचततम् (partic.) 13, 2384. 2388. अचदम् *NAIGH.* 3, 11. (अव, प्रति) चति 2. sg., (अभि) चतुम्; चचत; (अव) अचचतम्. — gerund. (परि, वि) चत्प; infin. चष्टुम् (*Buġ.* P. 8, 5, 14), चते, चति; vgl. चतम्. — pass. चत्पते *MBu.* 13, 216. *Supr.* 1, 37, 13.

Zu den Formen nach der 1sten Klasse (चतत u. s. w.) vgl. u. चकाम्. चन् hat sich aus चाम् (= कशा) durch Reduplication entwickelt; in Hinsicht der Bedeutung vgl. das vielleicht gleichfalls verwandte च्या.

1) erscheinen: तेभिश्चष्टे वरुणो मित्रो अयमेन्द्रो देवेभिः *RV.* 10, 92, 6. चत्ताणा यत्र सुवितार्य देवा ध्यौर्न वीरेभिः कृणवन्त स्वैः 74, 2. 8, 19, 16. — 2) sehen, schauen nach: अतश्चत्ताये अर्दिति रितं च *RV.* 5, 62, 8. तौ चष्टे मुष्टिका गोषु युध्यन् 6, 26, 2. 1, 190, 7. चष्टे हंसम् *Buġ.* P. 5, 7, 13. erblicken, gewahren: जनाशयमचत्ताणः प्रविवेश तमाश्रमम् 1, 18, 25. अचष्ट 4, 22, 2. आत्मतत्त्वं सम्यग्ज्ञाद मुनयो यदचत्तातामन् 2, 7, 5. न तस्य चित्त्यं तव नाद्य चतम्हे 7, 5, 49. — 3) ankündigen, sagen: इदं यदि हितवने ऽप्यचतः *MBu.* 8, 3384.

— अनु blicken auf: इन्द्रो विद्वां अनु हि तौ चचन्त *RV.* 5, 2, 8. 10, 32, 6. प्रापते मातरमन्वचष्ट 4, 18, 3. 1, 124, 2.

— अभि 1) erschauen, anblicken, sehen: beaufsichtigen: मित्रः कृष्टोर्निमिषाभि चष्टे *RV.* 3, 59, 1. (सूर्यः) अभि यो विश्वा भुवनानि चष्टे 7, 61, 1. 2, 40, 5. 10, 107, 4. ते धामान्यमृता मर्त्यानामर्द्धा अभि चन्तते 8, 90, 6. यावाण ऊर्धा अभि चतुरध्वम् 10, 92, 15. अस्मे सूर्याचन्द्रमर्माभिचन्तं अद्दे कमिन्द्र चरतो विततुर्म् damit wir sehen 1, 102, 2. 113, 5. यदौगामभिचत्तोत् *Buġ.* P. 5, 8, 11. ये ऽभ्यागतान्वक्रधियाभिचन्तते अरोपतभूमिर्मर्षणात्तिभिः 4, 3, 18. — 2) gnädig ansehen: कदा चिकित्वा अभि चन्तमे नः *RV.* 5, 3, 9. अभि प्रियाणि काच्या विश्वा चत्ताणो अर्षति 9, 57, 2. अभि ब्रह्माणि चत्ताये ऋषीणाम् 7, 70, 5. — 3) anreden: इति बुवाणां विडुर्म् — मुनिर्भ्यचष्ट *Buġ.* P. 3, 13, 5. anfahren: यो मा पोकैन् मनसा चरत्तमाभिचष्टे अर्नृतेभिर्वचोभिः *RV.* 7, 104, 8. — 4) benennen, nennen: यत्कायमभिचन्तते *Buġ.* P. 3, 12, 51. — Vgl. अभिचत्ताण fg.

— अव 1) herabschauen auf (acc.): अव चष्ट ऋचीपमो ऽवृत्तो इव मानुषः *RV.* 8, 51, 6. सुपर्णो ऽव चतत् ताम् 9, 71, 9. 38, 5. 97, 3. 10, 30, 2. — 2) erschauen: रिपुणा नावचन्ते *RV.* 4, 58, 5. अवाचचन्तं पद्मेस्य सत्त्वः 5, 30, 2. — Vgl. अवचत्ताण fg.

— आ 1) anschauen, beaufsichtigen: आ चष्ट आसो पाथो नदीनां वरुण उयः सुहृत्सचत्ताः *RV.* 7, 34, 10. — 2) berichten, erzählen, eine Mittheilung über Etwas oder Jmd (acc.) machen, ankündigen, angeben, ver-rathen: वातो देवेभ्य आचष्टे यथा पुरुष ते मनः *ÇAT.* *Ba.* 3, 4, 2, 7. यत्पश्येस्तन्म आचत्तायाः 11, 6, 2. इतिहासम् 13, 4, 2. 12, 15. *AIT. Bn.* 1, 6, 7, 18.